

**SEMINARUL TEOLOGIC LICEAL ORTODOX „SF.
FILOFTEIA”**

BRĂNEȘTI - JUD. ILFOV

LUCRARE DE ATESTAT

TAINA

SPOVEDANIEI

COORDONATOR:

PROF. DR. STAVR. MIHAELA COSTACHE

Absolventă:

STAN VERONICA

MAI - IUNIE 2020

Cuprins:

Introducere.....	2
1. Instituirea și practicarea Tainei Spovedaniei.....	3
2. Taina Spovedaniei.....	7
2.1. Administrarea Tainei Spovedaniei.....	14
2.2. Cum trebuie făcută Spovedania.....	17
3. Canoane și epitimii.....	24
3.1. Sfânta Taină a Mărturisirii în lumina Sfintelor Canoane.....	30
3.2. Dezlegarea de păcate.....	35
Bibliografia.....	37

INTRODUCERE

Starea morală și religioasă jalnică a vremurilor de astăzi, în care omul se înstrăinează tot mai mult de Dumnezeu, poate fi restaurată sau cel puțin ameliorată prin intensificarea eforturilor slujitorilor Sfintei noastre Biserici în toate activitățile pastorale printre care Taina Sfintei Mărturisiri ocupă un loc de frunte. Este important să precizăm faptul că validitatea Tainei Sfintei Spovedaniei, ca de altfel validitatea oricărei Sfinte Taine a Bisericii dreptmăritoare, se află în strînsă dependență atît de conținutul ei dogmatic, păstrat neschimbat de la instituirea acestora de către Mîntuitorul nostru Iisus Hristos, cît și de administrarea corectă de către săvîrșitorul văzut, care trebuie să aibă în mod neîndoielnic harul primit prin succesiune apostolic neîntreruptă.

Credinciosul ortodox nu poate avea nădejdea dobîndirii vieții veșnice fără împlinirea poruncilor Evangheliei, fără lucrarea virtuților prin fapte bune și conlucrarea cu harul lui Dumnezeu și în același timp, numai prin Taina Mărturisirii poate avea deschisă calea spre unirea cu Mîntuitorul nostru Iisus Hristos realizată în mod real în Taina Sfintei Euharistii.

Pentru o administrare corectă a Sfintei Taine a Mărturisirii, Biserica a stabilit norme și dispoziții canonice prin Sfinții Părinți și Părinții bisericești. Aceste norme și dispoziții canonice au fost păstrate și respectate cu mare grijă de către Biserica Ortodoxă, în timp ce Biserica Apuseană în mod progresiv s-a desprins tot mai mult de dreapta învățătură pe care ea însăși a propovăduit-o în timpul primului mileniu.

Marele merit al Bisericii Ortodoxe constă așadar în faptul că, Taina Sfintei Spovedanii a fost păstrată nealterată de inovații dogmatice sau liturgice, rămânând statornică normelor și principiilor canonice stabilite de către Sfinții Părinți la sinoadele ecumenice sau locale precum și cele alcătuite de Părinții Bisericii, preluate apoi de întreaga Biserică.

Este important de asemenea să reținem că Sfintele Taine ale Bisericii Ortodoxe, deci și Taina Sfintei Spovedanii și-au păstrat validitatea încă de la instituirea lor de Însuși Mântuitorul nostru Iisus Hristos, rămânând Taine vii, reale și adevărate, prin păstrarea neschimbată și nealterată a conținutului dogmatic, canonic și liturgic, pînă în ziua de astăzi.

Spovedania prezintă o importanță deosebită din punctul de vedere al lucrării pastorale. De aceea și studiul ei, teoretic dar mai ales practic, pretinde o preocupare pentru preotul duhovnic, atît în cursul anilor de studiu cît și în cursul activității pastorale. Ea este mijlocul prin care preotul pătrunde direct în tainele sufletului credinciosului, ca sfătuitor, mîngîietor, învățător dar și medic și judecător. Pentru toate aceste atribuții, preotul duhovnic trebuie să fie o personalitate deosebită cu însușiri native, dar și cele cîștigate prin studiu, rugăciune neînteruptă.

1. INSTITUIREA ȘI PRACTICAREA SFINTEI SPOVEDANII

La [începutul vieții](#) în Hristos, Taina Euharistiei urmează după [Taina Botezului](#) și cea a Mirungerii, desăvârșind unirea cu Hristos a celor intrați în Biserică. În cursul vieții ulterioare, [Taina Euharistiei](#) urmează însă de obicei după cea a Mărturisirii, întrucât întărește din nou unirea cu Hristos a celui care prin păcate a introdus o distanță [între sine și Hristos](#). Dacă omul n-ar mai săvârși nici un păcat după Botez, Euharistia ar putea fi primită fără [Taina Mărturisirii](#), ca să alimenteze continuu [viața lui în Hristos](#). Dar pentru că nu există om care să nu greșească, Euharistia se dă după mărturisirea greșelilor și iertarea păcatelor prin [Taina Pocăinței](#), Taina prin care credinciosul depășește distanța pe care păcatul a introdus-o între el și Hristos.

Această Taină a fost practică de către Hristos însuși prin iertarea păcatelor acordată numeroaselor persoane care își mărturiseau credința lor în El ca Fiu al lui Dumnezeu și care cereau ajutorul Lui, mărturisindu-și păcatele și acceptându-i îndemnul de a nu mai păcătui. În cele mai multe cazuri [Hristos a împărtășit](#), harul vindecării și implicit al curățirii de păcate fie prin mîna Sa, fie printr-o materie atinsă de mîna Sa și pusă în contact cu cel bolnav, fie datorită puterii ce iradia din trupul Său la apropierea celui bolnav de El, sau prin cuvîntul Său, ca relație personală și directă cu cel bolnav, cuvînt plin de puterea Lui dumnezeiască (Matei 9, 28-29; 9,22; 9,25; 8, 31 etc).

Puterea prin care Hristos ierta păcatele celor ce își [mărturiseau credința](#) în calitatea Sa de Fiu al lui Dumnezeu și vindeca pe cei care se apropiau de Trupul Lui, scandalizînd pe mulți dintre iudei, arată că

Hristos n-a fost un simplu om, ci Dumnezeu întrupat. Hristos a practicat această Taină în calitatea Sa de Dumnezeu și Om adevărat.¹

În preajma înălțării Sale la cer, Hristos a instituit Taina Mărturisirii și a dat ucenicilor Săi puterea [Duhului Sfânt](#) de a ierta păcatele, suflînd asupra lor și zicînd: "Luați Duh Sfânt, cărora veți ierta păcatele, iertate vor fi, și cărora le veți ține, ținute vor fi" (Ioan 20, 22-23). Aceasta nu înseamnă că [puterea iertării](#) de păcate pe care a dat-o ucenicilor Săi și urmașilor acestora pînă la sfîrșitul veacurilor este o putere despărțită de puterea lui Hristos. Puterea dată Apostolilor este puterea Lui, fiindcă iertarea nu se dă în mod vizibil numai pe pămînt, de urmașii Apostolilor, ci și în cer, de Hristos însuși.

Vrednicia apostolească nu este limitată numai la persoana apostolilor, ci este succesorală, fiindcă apostolia Sfinților Apostoli este veșnică.²

Acesta este motivul pentru care Hristos ține să precizeze: "Adevărat vă spun vouă: oricîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer, și oricîte veți dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate și în cer" (Matei 18, 18). Formula de dezlegare a păcatelor, rostită de preotul ortodox, face mai întîi referire la iertarea pe care cel păcătos o primește de la Hristos, și apoi de la cel căruia Hristos i-a acordat această putere.

Taina mărturisirii are numeroase temeuri în Sfînta Scriptură și în Sfînta Tradiție, din care rezultă practicarea ei continuă încă din epoca apostolic (Fapte 19,18; Ioan 1,9; Iac. 5,16; I Corinteni 5,1-7; II Corinteni 2,5,11 ș. a.).³ Subliniind importanța deosebită a acestei taine Sfîntul Ioan Gură de Aur zice: "Preoții locuiesc pe pămînt, dar dispun de cer căci au primit o putere pe care Dumnezeu n-a dat-o nici

¹ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

² Sfîntul Nectarie de Eghina, Despre Preoție, traducere din limba neogreacă de Parascheva Grigoriu, Editura Sofia, București, 2008, pag – 29.

³ Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, Teologie Dogmatică, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991, pag 347.

îngerilor, nici arhanghelilor, căci n-a zis acestora: Oricâte veți dezlega și lega pe pământ...vor fi dezlegate sau ținute în cer. Această legătură a sufletului se înalță pînă la cer. Căci orice hotărăsc preoții jos, confirmă Dumnezeu sus... Aceștia au primit puterea nu asupra necurăției trupesti, ci asupra celei a sufletului și nu de a fi martori ai curățirii, ci a curăți radical de păcate.⁴ Au și stăpînitorii pămîntului puterea de a lega; dar leagă numai trupurile. Puterea de a lega a preoților, însă, leagă sufletele și străbate cerurile; Dumnezeu întărește sus în ceruri cele făcute de preoți pe pământ; Stăpînul întărește hotărîrea dată de robii. Ce oare altceva a dat Dumnezeu preoților decît toată puterea cerească?... Domnul a spus iarăși: „Tatăl a dat toată puterea Fiului (Ioan 5, 20). Văd însă că toată această putere a fost încredințată de Fiul preoților”⁵.

Vedem, așadar, puterea mare pe care Dumnezeu a dat-o preoților. Căci prin ei Mîntuitorul Hristos își continuă peste veacuri lucrarea Sa de mîntuire a lumii (Matei 28,20).⁶

În raportul cu Hristos și cu Biserica, persoanele alese în mod obiectiv pentru exercitarea acestei puteri, pe de o parte, primesc această putere de la Hristos, pe de alta, o primesc printr-un act săvîrșit în Biserică și garantat de Biserică, adică de către o altă persoană aleasă printr-un act săvîrșit în Biserică, printr-o rugăciune și rînduială a Bisericii, o persoană garantată deci de comunitatea bisericească în comuniune cu toate celelalte comunități bisericești.⁷ Biserica în calitate

⁴ Sfîntul Ioan Gura de Aur, Sfîntul Grigorie de Nazians și Sfîntul Efrem Sirul, Despre preoție, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998, pag. 65-66.

⁵ Ibidem, pag.- 64.

⁶ Protos. Ioachim Pârvulescu Stareț al Sfintei Manastiri, Lainici-Gorj, Sfînta Taina Spovedaniei pe înțelesul tuturor, Manastirea Lainici - Gorj, 2000, pag. -7.

⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag - 83.

de trup al lui Hristos, plină de Hristos, e mediul vizibil în care și prin care Hristos alege unele persoane pe care le investește cu puterea Sa, ca să exercite El însuși prin ele această putere.

Taina iertării păcatelor de către episcopii și [preoții Bisericii](#) a fost practică de la începutul Bisericii. Cazul lui Anania și al Safirei dovedește, prin abatere, regula [mărturisirii păcatelor](#) în fața Apostolilor (Fapte 5, 3). Este drept că în epistola lui Iacob credincioșii sunt îndemnați: "Mărturișiți-vă unul altuia păcatele și rugați-vă [unul pentru altul](#), ca să vă vindecați, că mult [poate rugăciunea](#) stăruitoare a dreptului" (Iacob 5, 16), însă în acest text nu e vorba de iertarea păcatelor, fiindcă această iertare se obține de la Dumnezeu prin episcop sau preot ca aleși și trimiși de Dumnezeu.

Prin mărturisirea reciprocă și prin rugăciunile ce le fac unii pentru alții, credincioșii își vindecă numai slăbiciunile care-i duc la păcatele pe care le-au arătat. Este adevărat că în Biserică se practica și o iertare a credincioșilor între ei, dar aceasta pentru sporirea duhovnicească, și nu pentru iertarea păcatelor lor de Dumnezeu. Mărturisirea păcatelor între credincioși este numai o condiție pentru iertarea lor de Dumnezeu (Matei 3, 23-25).⁸

Dezlegarea păcatelor a arătat-o Sfântul Iacob prin versetul imediat anterior ca producându-se prin rugăciunea preoților. Despre practicarea acestei Taine încă de la începutul Bisericii în toate cele trei componente ale ei (mărturisirea păcatelor în fața preoților, căința pentru ele și iertarea acordată de preot) există numeroase mărturii. Referitor la mărturisirea păcatelor, Epistola lui Varnava spune creștinului: "Să-ți mărturisești păcatele tale" (Cap. 19). La fel îi spune Clement Romanul: "E mai bine să-ți mărturisești păcatele decât să-ți împietrești inima", făcând mențiune și de rolul preotului în primirea mărturisirii și în impunerea penitenței ce îi urma (prima epistolă către Corinteni, cap. 5

⁸ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

și 15). Prin adresarea către persoana a doua la singular, acești ucenici ai apostolilor arată că vorbesc despre o mărturisire individuală a păcătoșilor, nu de una în masă. Despre mărturisirea păcatelor, în perioada imediat următoare apostolilor, vorbesc și Ignatie Teoforul și Sfântul Irineu.

În sec. III Tertulian aseamănă mărturisirea păcatelor cu arătarea rănilor în fața medicilor. Cei ce nu le descoperă din rușine, mor roși de ele. “Eu nu dau loc rușinii, deoarece câștig mai mult din lipsa ei”.⁹

Existența mărturisirii individuale înaintea episcopului (deci și a preotului) și dezlegarea de către episcop este certificată în sec. III și de Didascalia Apostolilor, care constituie textul de bază al cărții I și II din Constituțiile apostolice, alcătuite mai târziu. Didascalia spune episcopului: “Să nu dai pentru fiecare păcat aceeași sentință, ci pentru fiecare una proprie, judecând cu multă chibzuială fiecare greșeală, pe cele mici și pe cele mari, și într-un fel pe cea cu lucrul, într-altul pe cea cu cuvântul, în mod deosebit pe cea cu intenția, sau calomnia, sau bănuiala. și unora le vei impune ajutorarea săracilor, altora posturi, iar pe alții îi vei despărți pe măsura păcatului lor”.¹⁰ Despărțirea aceasta înseamnă oprirea de la Sfânta Împărtășanie, de la comuniunea cu Hristos și deci și de la comuniunea cu ceilalți (excomunicare).

2. TAINA SPOVEDANIEI

⁹ Pr. Prof. D. Stăniloae, Mărturisirea Păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii, în rev. „B.O.R.”, LXXIII (1955), nr. 3-4, pag.224.

¹⁰ Ibidem, pag. 225.

Spovedania face parte din Tainele principale ale Bisericii Ortodoxe ,fără de care nu ne putem mîntui. Ea se mai numește “Taina Pocăinței”, “Taina Mărturisirii” sau “al doilea botez”, pentru că ea reînnoiește Taina Botezului. Dacă botezul spală păcatul originar și toate păcatele făcute pînă în clipa săvîrșirii lui, Spovedania dezleagă, adică iartă, cu puterea Duhului Sfînt dată Apostolilor, episcopilor și preoților Bisericii, toate păcatele făcute după Botez. Fără această taină nimeni nu se poate mîntui, pentru că nu este om fără de păcat pe pămînt și oamenii ar muri cu păcatele neiertate, făcute de la botez pînă în ceasul morții.¹¹

Pocăința este o răsplată sau un dor al vieții ce va să fie, iar botezul este începutul acestui proces, în timp ce rodul pocăinței este viața veșnică, botezul este sămînța ei sau mai bine zis e preima irigare a seminței pe care o sădește cuvîntul lui Dumnezeu.¹²

Experiența vieții ne arată că nu izbutim să păstrăm nepătată haina vieții. Bunătatea Domnului nostru Iisus Hristos ne-a lăsat mijlocul divin de spălare și curățire de praful păcatului, prin Taina Pocăinței sau a Mărturisirii.

I se spune acestei taine în două chipuri: Pocăință și Mărturisire, pentru că după partea omenească din ea constă mai ales două elemente: întîi căința, adică părerea de rău de păcatele săvîrșite, frîngerea inimii și remușcarea conștiinței pentru săvîrșirea lor și în al doilea rînd, mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului, denunțarea lor, hotărîrea eroică de autoacuzare și în același timp de rupere a oricărei legături cu păcatul și ieșirea de sub ascultarea și stăpînirea lui.¹³

¹¹ Cuvinte Duhovnicești, vol I, Ediția a II-a, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor- 1992, pag. -73.

¹² John Chryssavgis, Reîntregirea sufletului, arta îndrumării duhovnicești, tradusă în limba română de Luminița-Irina Niculescu, Editura Cartea Ortodoxă, 2006, pag.-54.

¹³ Vasile Coman Episcopul Oradei, Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradei, 1984, pag. - 406.

Mărturisirea e astfel esențial, curățire, eliberare de păcat, în lumina vieții lui Hristos. E întâlnire cu Hristos. Mărturisirea păcatelor cu mărturisirea lui Hristos, în Evanghelie, una fac. De aceea Sfântul Ioan înainte de a vorbi de mărturisirea păcatelor, mai întâi proclama: "Și aceasta e solia pe care am auzit-o de la El și v-o vestim: că Dumnezeu este [lumina și nici un întuneric](#) nu este în El... Dacă zicem că avem împărtășire cu El și umblăm în întuneric mințim și nu săvârșim adevărul. Iar dacă umblăm întru lumină, precum El este lumina, atunci avem împărtășire unul cu altul și sîngele lui Iisus, Fiul Lui, ne curățește pe noi de orice păcat" (1 Ioan 1, 4-8). Împărtășirea cu Hristos și întreolaltă, în Duhul Lui, este sensul, scopul profund al mărturisirii. Duhovnicește privind, în [Taină ne mărturisim](#) greșelile, ne judecăm în fața lui Hristos.¹⁴ [Preotul duhovnic](#) zice atunci către penitent: "Iată fiule, Hristos stă nevăzut, primind mărturisirea ta ... ". Iar el, preotul este "iconom" al Tainei, slujior, "martor" vizibil al lui Hristos. Preotul este numai un martor și instrument al lucrării divine, căci cel ce primește mărturisirea făcută cu umilință și zdrobire de inimă, este Dumnezeu. El împarte darurile Sale fiecăruia, după măsura credinței. În cazul de față, credința începe să se dovedească prin sinceritatea pocăinței iar harul iertării păcatelor este oferit în urma rostirii de către preot a formulei sacramentale de administrare a Tainei.

În acest sens, mai putem observa că și [cuvîntul prin care Sfînta Scriptură desemnează numele preotului](#) (1 Ioan III, 4) ne conduce la aceeași înțelegere de fond. Amartia (pacatul) e separare de mărturie, în sensul revelației, de mărturia divină a adevărului în Hristos deci a nu mai fi martori ai vieții Lui. [După Sfinții Părinți](#): "Păcatul e o boală a minții". Și într-un înțeles asemănător, Sfântul Ioan Evanghelistul mai

¹⁴ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

numește păcatul și "fără de lege (anomia) : - "Iar păcatul este fără de lege" zice el (I Ioan III, 4). Este deci deformarea legii, adică a acelei ordini care e dată făpturii întregi prin care ea e vie, a acelei alcătuirii a adâncului făpturii care este dăruită ei de Dumnezeu, a acelei înțelepciuni în care se află rostul lumii". Taina Mărturisirii e tocmai antidotul, mijloc și cale de întoarcere și izbăvire din păcat pentru a dobîndi " o inimă nouă și un duh nou" (Iez. XXXVI, 26).¹⁵

Prin Mărturisire păcatul suferă cea mai grea înfrîngere. Abia acum este dezvăluită realitatea lui funestă și omul simte oroare și dezgust față de el, "căci numai spunînd el însuși pe nume păcatul, la lumina produsă de prezența altuia, omul trăiește un moment cu totul contrar celui în care a săvîrșit păcatul, e cutremurat de o scîrbă și de o rușine față de el, numai așa se înfățișează într-o stare de totală umilință.¹⁶

Dar înainte de a trece la expunerea ei ca lucrare [sfintitoare a Bisericii](#), trebuie să spunem că Taina face parte, ființial, din Evanghelie, ca Mantuitorul Însuși o aplica, sub [ă](#) și desăvîrșită a iertării, după cum am menționat în primul capitol.

Sfînta Evanghelie Îl face cunoscut de la început, prin glasul [Sfîntului Ioan Botezătorul](#), drept: "Mielul lui Dumnezeu Cel ce ridică, Cel ce ia asupra Sa - pacatul lumii) (Ioan 1, 29). Iar iertarea revine mereu în mesajul și lucrarea Domnului. Iertarea este una din cererile Rugăciunii domnești, modelul de rugăciune dat nouă de Hristos : " ... Și ne iartă nouă greșelile noastre ... ". Iertarea e concepută în amîndouă sensurile: iertare din partea lui Dumnezeu și iertarea noastră unii față de alții, una condiționînd pe cealaltă: - "Că de nu iertați voi, nici Tatăl vostru Cel din ceruri nu vă va ierta greșelile voastre" (Marcu XI, 22, 26)

¹⁵ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

¹⁶ Pr. Prof. D. Stăniloae, Mărturisirea Păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii, în rev. „B.O.R.”, LXXIII (1955), nr. 3-4, pag.222.

- Iertare oferită pe măsura căinței și iubirii; " Iartă-se păcatele cele multe, căci mult a iubit" (Luca VII, 47).¹⁷

Iertare care la Dumnezeu înseamnă vindecare, restaurare a făpturii, în ordinea, în firea ei vie, activă. Mîntuitorul rostește în fața slăbănogului: "Ce este mai lesne a zice: iartă-se păcatele tale, sau i-ați patul tău și umblă"?(Matei IX, 5,6; Marcu II,9) În iertare se petrece ceva existențial. Nu e vorba doar de un act juridic. E scoaterea la lumina a [chipului dumnezeiesc](#). Mai adînc decît păcatul e dumnezeiescul din noi, suportul făpturii noastre. Demonizatul din Gadara eliberat, se luminează și stă liniștit la picioarele lui Iisus. "Și au văzut pe cel demonizat șezînd jos, îmbrăcat, întreg la minte" (Marcu V, 15) el care avusese legiune de demoni. Protochipul restaurează chipul, prin harul iertării, al vindecării. Și cu atît mai mult, în momentul crucial al Jertfei, Domnul transmite mesajul iertării: "Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac ..." (Luca XXIII, 34). Iar ca expresie concretă, primind mărturisirea tîlharului, îi dă iertare supremă, deschizîndu-i raiul.

Iertarea, vindecarea de păcat își are temeiul, cum se cunoaște, în [Sfîntul Botez](#). Această Taină, participare la [Crucea și Învierea lui Hristos](#), săvîrșește radical în noi iertarea [păcatului strămoșesc](#) și a tuturor celorlalte păcate făcute pînă în momentul primirii harului. Și după Botez și Mirungere, după ce credinciosul s-a născut la noua viață duhovnicească, răsădit fiind acum în trupul tainic al lui Hristos, în Biserică, primește și cununa Tainelor: împărtășirea din dumnezeiasca Euharistie, din [Trupul și Sângele lui Hristos](#). Aceste trei alcătuiesc așa numitele "Taine de inițiere".¹⁸

De aceea [Sfinții Părinți](#) au numit Taina Mărturisirii, a Pocăinței "al doilea Botez", sau "înnoirea Botezului"; "a doua renaștere" "curățirea

¹⁷<http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

¹⁸ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

conștiinței". Pentru [Sfântul Ioan Scărarul](#), "izvorul lacrimilor de după Botez e chiar mai mare decât însuși Botezul, deși, zice el, aceste cuvinte par îndrăznețe; căci Botezul ne curăță de relele făcute mai înainte, iar lacrimile curăță păcatele făcute și după Botez".¹⁹

Și, așa cum ne arată și Mîntuitorul Însuși, există o adîncă legătură între iertarea, spălarea păcatelor și dumnezeiască Euharistie, unirea cu Sine. La aceasta concluzie ne conduce îndeosebi faptul semnificativ a "[spălării picioarelor](#)". Înainte de a-i face partași pe ucenici [Cinei Sale celei de Taina](#), Domnul le-a spalat mai întîi picioarele. Trebuie să vedem aici un [înțeles duhovnicesc](#) de o particulară însemnătate. În exegeza obișnuită, "[spălarea picioarelor](#)", așa cum e descrisă în Sf. Evanghelie de la Ioan XIII,4,10 a fost interpretată, mai ales, ca un act de smerenie a Domnului. Simbolic, unii comentatori au mai văzut aici spălarea prin sîngele lui Hristos sau baia duhovnicească a Botezului. În ultimul timp e observată aici pilda de slujire a Domnului, ceea ce e foarte adevărat. Dar acest act de slujire al Domnului are loc aici în legătură directă cu Cina, cu dumnezeiasca Euharistie. [Hristos a împărtășit](#) pe ucenicii Săi "spîlîndu-le mai întîi picioarele". Iar cînd [Sfântul Petru](#) protestează "Doamne, să-mi speli Tu picioarele ... ", Domnul răspunde: "Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine" (Ioan XIII, 8). - Nu te poți deci împărtăși cu Mine. Astfel, reiese și din acest fapt că nu e posibilă primirea Împărtășirii cu [trupul și sîngele](#), cu [viața lui Hristos](#) fără curățirea de păcat, cu alte cuvinte, fără Taina Mărturisirii. Evenimentul petrecut în "foisorul de sus", înainte de Cina, ni se arată ca un "ritual" în care Mîntuitorul Însuși săvîrșește această Taină a purificării cu fiecare din ucenicii Săi, așa cum o mai făcuse odinioară cu slăbănogul din Capernaum și cu "femeia păcătoasă".

¹⁹ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

Prin urmare, dacă în celelalte Taine harul divin lucrează pe nesimțite la rodirea și propășirea vieții noastre duhovnicești, în Taina Spovedaniei harul lucrează dependent de anumiți factori, și anume: căința și dorința de îndreptare a penitentului, mărturisirea obiectivă, și completă pe care acesta este dator să o facă înaintea duhovnicului, mijloacele terapeutice întrebuintate de acesta în scopul însănătoșirii morale a penitenților săi și contribuția acestora la îndeplinirea lor. Acestea ar fi etapele și elementele constitutive ale Tainei. Ele sunt inseparabile, condiționându-se reciproc și formînd împreună ființa Tainei Sfintei Spovedanii. Trezită și întărită de lumina harului, căința îndurerată pentru păcatele săvîrșite impulsionează voința sădind în sufletul omului hotărîrea neclintită a nu le mai repeta, îndemnîndu-l stăruitor la mărturisire și la îndeplinirea faptică a epitimiilor prescrise de duhovnic.²⁰

Deci, în [iconomia Bisericii](#), Taina Mărturisirii cuprinde esențial aceste elemente constitutive: căința, mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului, dezlegarea dată de preotul duhovnic cu canonul rînduit.

Căința este actul de curaj de a vedea toată primejdia păcatului și de a ne hotărî să rupem orice legătură cu el. “Lacrimile pocăinței sunt ca sîngele care curge din rănila sufletului”, spune Sf. Grigore de Nisa.²¹

Spovedania nu este un act magic prin care ni se șterg păcatele și cu atît mai puțin un “bilet de intrare” la împărtășire, ci Taina împăcării și reintegrării în biserică și șansa de a fi călăuziți pe calea mîntuirii.²²

Păcate au existat de cînd este omul pe pămînt, însă puterea de iertare a venit numai acum 2000 de ani, prin Mîntuitorul Iisus Hristos și numai prin Biserica Sa, prin preoții Săi și prin Tainele instituite de El.

²⁰ Arhim. Lect. dr. Vasile Miron, Taina Sfintei Spovedanii, Miloc de Pastorație Individuală și piatră de hotar în îndreptarea sufletească a credinciosului, în rev. Studii Teologice, Seria a II-a, anul LVI, Nr. 3-4, Iulie-Decembrie, București- 2004, pag-222.

²¹ www.didactic.ro/files/10/desprepoc_259_in_355_259_.doc

²² Nicolae Fuștei, Creștinismul pe înțelesul tuturor, Chișinău, 2008, pag.-229

Fiecare om trebuie să fie conștient de aceasta mare putere a Tainei Spovedaniei Sfinte. Pentru a o înțelege mai bine trebuie, în primul rînd, să o experimentăm și în al doilea rînd să cercetăm diferite cărți ce ne povățuiesc așa încât să pricepem sensul adevărat al Spovedaniei.²³

Mai întîi duhovnicul trebuie să se înfrățească cu el ca să ajungă la niște lucruri ascunse, delicate – una din metodele cele mai bune ca să poată spune totul.²⁴ Penitentul manifestă prin aceasta o încredere în preot ca în nici un alt om și așteaptă de la el sfat, ajutor și dezlegare. De aceea preotul trebuie să urmărească cu atenție mărturisirea, să pătrundă real în sufletul celui ce și-l deschide, ca să poată da un sfat și un ajutor potrivit cu slăbiciunile destăinuite. I se cere pe lîngă autoritatea lui de reprezentant văzut al lui Dumnezeu, pe lîngă o apreciabilă autoritate morală, și o bună cunoaștere a modului în care se pot lecu diferitele slăbiciuni omenești.

Mai mult, preotul trebuie să ajute și să îndrumeze prin întrebări pe penitent să meargă spre lucrurile esențiale în mărturisirea lui, pentru ca acesta să nu devieze, cu intenție sau din neștiința lucrurilor importante, într-o vorbărie sentimentală neesențială, prin care el acoperă mai mult adevăratele păcate și slăbiciuni și pleacă netămăduit sau fără recomandările necesare tămăduirii. Omul, care e dispus să micșoreze cu superficialitate sau să exagereze slăbiciunile sale dintr-o conștiință extrem de scrupuloasă, nu se poate ajuta singur în tămăduirea lor. El nu poate fi ajutat nici de către oricare alt om. Unii prieteni pot bagateliza(minimaliza) slăbiciunile lui, alții le pot exagera și mai mult, dintr-o grijă prea mare față de el. Nici chiar cei cu cunoștințe bogate de ordin psihologic și psihiatric nu-l pot ajuta așa

²³ Protos. Ioachim Pîrvulescu Stareț al Sfintei Mănăstiri Lainici – Gorj, Sfînta Taină a Spovedaniei pe înțelesul tuturor, Mănăstirea Lainici – Gorj, 2000, pag-12.

²⁴ Părintele Arsenie Papacioc, Iată Duhovnicul, vol. II, Ediție alcătuită de Ieromonah Benedict Stancu, Editura Sofia, București, 2006, pag – 96.

cum ajută un preot, pentru că omul are nevoie și de încrederea într-un ajutor dumnezeiesc ca să poată pune la contribuție toate eforturile voinței lui în vederea vindecării.²⁵

E un nou motiv pentru care Taina aceasta e Taina unei comuniuni cum nu există alta: e Taina restabilirii comuniunii depline între un credincios și preotul ca organ văzut al lui Hristos și ca reprezentant al Bisericii. De aceea e Taina readucerii penitentului în comuniune cu Hristos și cu Biserica, pregătindu-l pentru comuniunea lui cu trupul lui Hristos. Nici un alt om nu poate împlini rolul de intermediar al comuniunii mai extinse cu alți oameni și cu Dumnezeu, decât preotul în Taina Mărturisirii.²⁶

Însăși mărturisirea cu încredere, cu seriozitate și cu căință a penitentului este un efect al lucrării lui Hristos. Căci altor oameni penitentul nu-și descoperă toate păcatele, sau își descoperă numai unele din ele, și adeseori cu un fel de bravare. Având pe Hristos lucrător prin intimitatea serioasă și vibrant stabilită între ei, Taina aceasta îi înalță din planul sufletesc în planul duhovnicesc în care lucrează Duhul Sfânt. De aceea se spune că preotul este duhovnic în această Taină și lucrarea lui în ea este o lucrare duhovnicească.

Faptul că preotul lucrează ca organ văzut al lui Hristos și ca reprezentant al Bisericii nu diminuează responsabilitatea lui și deci putința trăirii comuniunii personale între el și penitent în Hristos. Dimpotrivă, responsabilitatea lui se ascute, pe măsura conștiinței lui că este organ văzut al lui Hristos.²⁷

²⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Teoctist Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag - 86.

²⁶ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

Prin mărturisire penitentul face primul act de ridicare deasupra păcatului, ajutat de rugăciunile introducătoare și de îndemnurile preotului, sau și de întrebările lui. Preotul îl ajută tot timpul mărturisirii, prin încurajarea la mărturisire, nemanifestând vreo lăcomie interesată de a ști, sau vreun semn de deosebită surpriză neplăcută, care ar putea frâna pornirea penitentului spre mărturisire; dar nici nepăsare, absență sufletească, plictisire sau grabă, ci o foarte umană înțelegere, care totuși vrea să creeze și să mențină starea de căință în penitent. El trebuie să arate prin fața lui că păcatele aflate nu creează o situație de disperare pentru penitent, dar nici nu trebuie bagatelizate. Duhovnicul să fie iubitor și înveselitor cu toată lumea.²⁸

Faptul că putem cunoaște această taină a Spovedaniei, ca ortodocși, trebuie să ne aducă mare bucurie, pentru că, ori de câte ori suferim de vreun păcat, de ceva rău, putem să alergăm imediat, să îndreptăm situația și să ne păstrăm sănătatea sufletului.²⁹

2.1. Administrarea TAINEI SPOVEDANIEI

Preotul își dovedește vrednicia sau nevrednicia pentru slujirea la care este chemat, mai întâi, și în mod principal, prin felul în care înțelege importanța Sf. Taine a Pocăinței și prin felul în care dovedește că i-a înțeles importanța.

²⁷ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag - 87.

²⁸ Arsenie Papacioc Arhim., Mici îndemnuri spre mântuire, Editura Sofia, București, 2009, pag. - 53.

²⁹ Ne vorbește Starețul Efrem Filotheitul, Meșteșugul mântuirii, Omilii, traducere de Ieromonah Teofan Munteanu și Pr. Victor Manolache, Editura EGUMENIȚA, București, 2007, pag - 194.

Săvârșitorii Sf. Taine a Pocăinței sunt episcopii și presbiterii hirotoniți în mod valid. Se înțelege deci ca nu si episcopii sau presbiterii eretici.

Puterea sau însușirea necesară pentru administrarea acestei Sf. Taine a fost dată Sfinților Apostoli de către însuși Mîntuitorul: "Ori cîte veți lega pe pămînt, vor fi legate și în cer, și oricate veți dezlega pe pămînt, vor fi dezlegate și în cer" (Mt. 18, 18.). Într-un chip și mai grăitor spune: "Luați Duh Sfînt, căroră le veți ierta păcatele, iertate vor fi, și căroră le veți ține, ținute vor fi" (Ioan 20, 22-23).

Înzestrîndu-i pe Sf. Apostoli prin lucrarea Duhului Sfînt, cu puterea de a lega și de a dezlega păcatele oamenilor, aceștia au transmis aceeași putere și episcopilor și preoților, pe care i-au instituit.³⁰

La început, atît episcopii, cît și presbiterii, prin însuși actul hirotoniei, dobîndeau calitatea sau starea harică, pe baza căreia și prin puterea căreia puteau administra Sf. Taina a Pocăinței. Această stare a durat pînă tîrziu cînd au început a fi hirotoniti în treapta de presbiteri și persoane sub vîrsta de 30 ani, precum și unele care nu corespundeau întru totul pentru întreaga lucrare la care erau îndatorați ca preoti. De aceea s-a introdus o noua rînduială, și anume aceea de a nu li se permite tuturor preoților să administreze Sf. Taina a Pocăinței îndată după hirotonie, ci numai după trecerea unui timp oarecare, necesar pentru formarea corespunzătoare și pentru maturizarea celor prea tineri, ca astfel dobîndind experiența și ajungînd la o conștiință superioară a misiunii preotești, să poată administra în mod corespunzător Sf. Taina a Pocăinței.³¹

³⁰ <http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/administrarea-sf-taine-pocaintei-69939.html>

³¹ Ibidem.

Cu privire la episcopi, nu se amintește și nu s-a practicat vreo rînduială asemănătoare, deoarece la instituirea în treapta de episcop i s-a observat întotdeauna condiția de vîrstă, stabilită cu timpul la minimum 30 de ani și anume în mod cu totul excepțional s-a admis și cîte o hirotonie în această treaptă și sub vîrsta de 30 de ani. Cum la vîrsta de 30 de ani slujitorul bisericesc era socotit deplin matur și suficient de bine format, nu s-a mai simțit nevoia ca el să fie oprit temporar de la administrarea Sfintei Taine a Pocăinței, în scopul de a i se da posibilitatea și răgazul necesar spre a se forma mai bine.³²

Astfel, se înțelege că administrarea Sfintei Taine a Pocăinței din partea unui preot care nu a primit hirotesia întru duhovnic, își produce efectele sale harice în chip deplin, dar întrucît acest lucru nu este îngăduit după rînduiala tradițională a Bisericii, cel ce încalcă rînduiala în cauza, este supus pedepselor canonice. Excepții se admit, însă, în cazuri de forță majoră, adică în cazul cînd nu exista preot duhovnic și cineva se află în primejdie de moarte, precum și în alte cazuri, la stăruința credincioșilor care sunt îndreptățiți să ceară a li se administra aceasta Sf. Taina, atunci cînd le-o cere conștiința lor.³³

Primitorii Sfintei Taine a Pocăinței sunt toți membrii Bisericii care se bucură de plenitudinea drepturilor, adică și clericii, și laicii, și monahii care nu sunt excluși din Biserică. Potrivit rînduiei tradiționale a Bisericii, spre a se putea împărtăși cu vrednicie, credincioșii sunt datori a primi mai înainte Sf. Taina a Pocăinței, dar aceasta se poate administra ori de cîte ori o cer credincioșii sau și atunci cînd apreciază duhovnicul că este cazul.

³² <http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/administrarea-sf-taine-pocaintei-69939.html>

³³ Dumitru Stăniloae Pr. Prof. Dr., Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag. - 88.

În ceea ce privește modul de administrare a Sfintei Taine a Pocăinței există foarte numeroase norme canonice, unele înscrise în textul sf. canoane, iar altele păstrate prin obicei.

Cele mai vechi se referă la mărturisirea publică a păcatelor, căci aceasta era forma cea mai veche în care s-a administrat Sfânta Taină a Pocăinței.

Rînduiala mărturisirii publice a durat în Biserică timp îndelungat, deși practicarea ei a întâmpinat multe dificultăți și a fost împreună cu multe primejdii pentru viața comunităților creștine și a slujitorilor acestora.³⁴

Pe la sfîrșitul veacului V, mărturisirea secretă s-a impus ca rînduială generală în întreaga Biserică și o dată cu ea s-a generalizat și îndatorirea păstrării secretului mărturisirii de către duhovnic. Aceasta îndatorire este prevăzută mai întâi în can. 37 al Sf. Vasile cel Mare, apoi în can. 132 al sin. de la Cartagina, de la anul 419 și e reluată mult mai târziu, pe la începutul veacului al IX-lea, prin can. 28 al Sf. Nichifor Mărturisitorul.³⁵

2.2. Cum trebuie făcută SPOVEDANIA

Sfîntul Nicodim Aghioritul, tratînd despre Taina Sfintei Spovedanii, în cartea sa "Îndrumar de mărturisire", ne arată modul în care putem participa deplin și conștient la aceasta:

„Spovedania este destăinuirea rostită a faptelor, și cuvintelor, și gîndurilor viclene, făcută de bună voie, cu frîngerea inimii, cu osîndire

³⁴ Pr. Prof. D. Stăniloae, Mărturisirea Păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii, în rev. „B.O.R.”, LXXIII (1955), nr. 3-4, pag - 226.

³⁵<http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/administrarea-sf-taine-pocaintei-69939.html>

de sine, limpede, fără rușine, cu hotărîre, către un duhovnic rînduit canonic."³⁶

În primul rînd preotul duhovnic trebuie să-și pregătească credincioșii prin predici și cateheze privind importanța Tainei, prin deșteptarea cunoștinței păcatului. Această conștiință lipsește multor credincioși; ea trebuie trezită prin rugăciunile de iertare sau molitvele ce premeg spovedania. Aceste molitve trebuiesc citite astfel ca sufletul penitentului să fie umplut de harul îndurării și al iertării dumnezeiești, de căință, avînd ca pilde din Vechiul Testament pe David și pocăințele lui, "lacrimile lui Ezechia în ceasul morții", și alții, ce le-a primit Dumnezeu și le-a dat iertare. Citirea și rostirea, grăbită uneori, trebuie să fie primele bătăi la poarta cerului pentru penitent; o citire plină de duh de pătrundere, care să atingă sufletul creștinului venit la spovedanie. Duhovnicul să aibă în ochii săi fața fiului de spovedanie pentru a putea urmări în mișcarea ei zbuciumul sau ezitarea de a mărturisi unele lucruri, nepăsarea indiferența, etc.; adică starea lui sufletească. Rînduiala Tainei îi vine în ajutor prin formula foarte potrivită: "Iată, fiule, Hristos stă în chip nevăzut primind mărturisirea ta cea cu umilință ...eu sunt numai un martor, ca să mărturisesc înaintea Lui toate câte îmi vei spune. Iar de vei ascunde ceva de mine, îndoite păcate vei avea ...".

Duhovnicul trebuie să procedeze cu mare grijă, cu tact și cu prudență, cu înțelepciune, măsură și echilibru, pentru ca nici să nu încurajeze, dar nici să nu descurajeze pe penitent.³⁷

Materialul de mărturisire îl formează de obicei păcatele săvîrșite de la ultima spovedanie, dar și cele uitate înainte, urmînd întrebările

³⁶ <http://www.crestinortodox.ro/diverse/ce-este-cum-trebuie-facuta-spovedania-69645.html>

³⁷ Pastorație și misiune în Biserica Ortodoxă, Temetica pentru cursurile pastorale și de îndrumare misionară a clerului, conform hotărîrii Sfîntului Sinod nr. 572/1998, Editura PARTENER, Galați, 2007, pag - 182.

puse de duhovnic, în ajutorul penitentului. El trebuie învățat să-și mărturisească nu numai păcatele vieții lăuntrice, numite și păcate spirituale, ci și cele cu fapta.

Nu este nevoie de a nota sau descrie în amănunt cum s-a săvârșit păcatul; este de ajuns o mențiune care să susțină memoria. Inițierea în metode de a se examina este una din datoriile pastorale cele mai de seamă.³⁸

Intervenția duhovnicului prin întrebări, dacă este nevoie, trebuie să observe anumite reguli, în primul rînd, se cuvine a exclude orice element care ar da de bănuț că maschează curiozitatea personală. Este fără folos și imprudent a cere numele persoanelor participante la păcat împreună cu penitentul.

Spovedania trebuie să îndeplinească următoarele condiții:

a) De bună voie

Ridicarea păcatelor noastre trebuie să fie voită, dorită de noi. Nimeni nu ne poate obliga să venim la Taina Spovedaniei și nici nu trebuie ca duhovnicul să ne smulgă mărturisirea tuturor celor greșite, atît a celor săvârșite cu fapta, cît și a celor cu gîndul. Condiții ale spovedaniei sunt amănunțită cercetare de sine , recunoașterea vinovăției noastre și destăinuirea păcatelor noastre cu propria noastră gură.

b) Cu frîngere de inimă

Una din cele mai importante condiții ale spovedaniei - poate cea mai reprezentativă - este frîngerea inimii. Inima se frînge cînd conștientizează că prin păcat L-a întristat pe Dumnezeu și că nespusei Sale iubiri, nemăsuratelor Sale daruri a răspuns cu nerecunoștință.

Sfîntul Nicodim accentuează în mod special asupra „duhului umilit, a inimii înfrînte și smerite” în spovedanie. Frîngerea este o tristețe și o durere adîncă a inimii, că prin păcatele sale omul L-a întristat întîi de

³⁸ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

toate pe Dumnezeu. „Ție unuia am greșit" (Ps., 50,6), după cum zice și Psalmistul. În același timp se manifestă și ca o puternică ură față de păcatul care a fost pricină a tulburării legăturii cu Creatorul nostru.³⁹

c) Cu osîndire de sine

Spovedania curată este făcută cu osîndire, cu autoînvinuire, fără încercarea de a ne ușura responsabilitatea sau de a arunca vina asupra altora. Eu și numai eu sunt răspunzător de păcatele mele. Nimeni altul, nici chiar diavolul, nu ne obligă să păcătuim. Bolii noastre sufletești și ignoranței noastre li se datorează toate căderile. Sfântul Ioan Scărarul sfătuiește:

„Dezgolește-ți, dezgolește-ți rana în fața doftorului și nu te rușina. «A mea e buba, părinte, a mea e rana. Din nepăsarea mea s-a pricinuit, și nu din a altuia. Nimeni altul nu e pricinuitorul ei: nici om, nici duh, nici trup, nici altceva, ci negrija mea!»" ⁴⁰

Micșorarea de sine și osîndirea de sine sunt cunoscute adevăratei pocăințe. Cel ce se pocăiește sincer își vede continuu neputințele și se ferește a se preocupa de viața altora și de a-i judeca. Căci judecarea este „specialitatea" celor mîndri. Cel ce se pocăiește cu adevărat primește fără crîcnire orice încercare, considerînd că este vrednic de orice reapătimire, de orice întristare, de vreme ce L-a întristat pe Dumnezeu. Se consideră pe sine mai rău decât toți ceilalți, și nu prin cuvinte sau prin semne exterioare de smerenie, ci cu o adîncă și deplină siguranță interioară; aceasta, în antiteză cu cel care nu se pocăiește, care îi consideră pe toți ceilalți inferiori lui.

Cel ce trăiește adevărata pocăință, pe cît înaintează în virtute, pe atît mai păcătos se simte pe sine. În același timp, cu atît mai mult crește în el nădejdea în mila lui Dum-nezeu. Pocăința cea adevărată, în timp ce

³⁹ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

⁴⁰ Ibidem.

cultivă îndurerarea sufletului, aduce și o negrăită pace și bucurie adâncă, pe care nu le poate îndepărta nici o ispită, nici o întristare a lumii acesteia. Este fericita întristare, tristețea cea îmbucurătoare, despre care vorbesc adesea Părinții Bisericii noastre.

Nu se mîntuiesc numai ce ce nu vor să se pocăiască.⁴¹

d) Limpede

Este nevoie să ne mărturisim păcatele cu sinceritate, limpede, riguros, fără învîrteli sau jumătăți de cuvînt. Nu mergem la duhovnic spre a ne dezvinovăți sau spre a ne ascunde căderile, ci pentru a descoperi boala noastră duhovnicească.

Adevărul ne obligă să-i destăinuim duhovnicului toate păcatele noastre, fără să omitem intenționat nici unul dintre ele, căci altfel ar fi o batjocorire a Tainei și ne-am zădărnicit iertarea. Este un lucru căruia ar trebui să-i dăm o atenție deosebită. Ascunderea chiar și a unui singur păcat lasă neiertate și păcatele pe care le-am mărturisit. Nu este valabil, desigur, în cazul în care nemărturisirea se datorează uitării sau necunoștinței. Dar și pentru aceasta să ne rugăm ca Dumnezeu să ne aducă aminte toate păcatele, și pe cele pe care timpul, necunoștința sau nebăgarea de seamă le fac uitate. De aceea, o bună pregătire pentru spovedanie este cercetarea atentă a sinelui, care duce și la cunoașterea de sine.

Este necesară cunoașterea de sine atît pentru spovedanie, cît și pentru curățirea sufletului nostru. Este în același timp grea acceptarea patimilor și a lipsurilor noastre. Este nevoie de luminarea lui Dumnezeu pentru a ne putea cerceta ungherele sufletului și a ne vedea clar murdăria interioară; sunt necesare smerenia și bărbăția pentru a accepta (adevărul despre) boala noastră. Domnul, în marea Sa milostivire, la începutul luptei, nu ne descoperă întreaga noastră slăbiciune, ca să nu deznădăjduim. Cu cît înaintăm în smerenie, cu cît

⁴¹ Arhim. Melchisedec, Adîncul Pocăinței, în rev. Lumea Monahilor, Nr. 21, 2009, pag - 16.

dobîndim mai mult har, cu atît mai mult ni se descoperă starea noastră pătimasă. Cercetarea de sine este o lucrare duhovnicească istovitoare. Mai ales în vremea noastră, invadată de excitații exterioare, de multe ispite, este dificilă și ostenitoare concentrarea și este nevoie de o mare disciplină interioară pentru a se concentra cineva asupra sinelui.

e) Fără rușine

Rușinea este un sentiment pe care îl mînuiește diavolul spre folosul său. Cînd suntem în situația de a păcătui o micșorează, iar cînd trebuie să ne spovedim o mărește. După înțeleptul Sirah:

„Este rușine care aduce păcat și este rușine care aduce mărire și har” (Sirah, 4,23).

Iar Părintele Ilie Cleopa ne spune: “Să nu ne rușinăm, fraților, la Spovedanie, ca să fim iertați, ci mai bine să ne rușinăm de a mai face păcatele.”⁴²

Rușinea însoțește păcatul, dar rușinea pe care o încearcă cineva înaintea duhovnicului îl eliberează de rușinea din ziua viitoarei Judecări și constituie slavă și har.

f) Cu hotărîre

Spovedania este sinceră numai dacă este însoțită de nezdruclinata hotărîre de a nu se mai repeta păcatele; în mod contrar, omul face, după cuvîntul Apostolului, precum: „Cîinele ce se întoarce la vîrsătura lui și porcul scîldat la noroiul mocirlei lui”. (2Petru, 2,22)⁴³

Aceasta nu trebuie să fie pretext celor ce zic „de vreme ce voi cădea iar în același păcat, de ce să-l mai spun duhovnicului?”. Hotărîrea și străduința noastră de a nu mai cădea în aceleași păcate

⁴² Arhim. Cleopa Ilie, Îndreptar de Spovedanie pentru mireni, preoți de mir și monahi, ediția a II-a, Editura EIKON, Cluj-Napoca, 2006, pag – 30.

⁴³ Ioachim Pîrvulescu Protos. Stareț al Sfintei Mănăstiri Lainici – Gorj, Sfînta Taină a Spovedaniei pe înțelesul tuturor, Mănăstirea Lainici – Gorj, 2000, pag. – 34.

trebuie să fie statornice. Dar, de vreme ce patimile sunt sădite în firea noastră omenească de căzută și ușor de întors, se poate ca din cauza slăbiciunii sau a poftei să cădem iar în aceleași sau în mai multe păcate. Nu trebuie însă să deznădăjduim privitor la îndreptarea noastră, ci să ne apropiem de spovedanie cu o mai adâncă smerenie, și mai des, astfel încât cu harul lui Dumnezeu și cu îndemnarea și sprijinul duhovnicului să ajungem la omorîrea patimilor. La scaunul spovedaniei penitentul nu este singur, pierdut și înstrăinat datorita păcatelor sale, ci este împreună cu duhovnicul său. Acesta îl va sfătui, îl va încuraja, îl va ajuta să nu bîjbîie, dîndu-i povețele necesare pentru a-și regăsi dreapta judecată, pentru a merge pe calea lui Dumnezeu. Îi va reaminti ținta spirituală înspre care trebuie să tindă și mijloacele ce-l vor ajuta să ajungă acolo. Aceste sfaturi practice îl vor învăța cum să lupte împotriva slăbiciunilor păcătoase pe care le are, cum să facă față pornirilor pătimase, cum să lucreze virtuțile.⁴⁴

Mîngîietoare și liniștitoare este această pildă din Pateric: „Un frate 1-a întrebat pe avva Sisoe, zicînd: Ce voi face, avvo, că am căzut? I-a răspuns lui bătrînul: Scoală-te iarăși. Zis-a fratele: M-am sculat și iarăși am căzut. Și a zis bătrînul: Scoală-te iarăși și iarăși. Deci a zis fratele: Pînă cînd? Zis-a bătrînul: Pî nă ce vei fi găsit sau în bine, sau în cădere, căci cu ce se află omul, cu aceea se și duce din lumea aceasta". Iar Sfîntul Vasile cel Mare zice: "Nu se folosește de mărturisire, nici se mărturisește cel ce zice la spovedanie numai că a greșit, însă rămîne iarăși în păcat și nu-l urăște." Toată pocăința întru aceasta constă, să te hotărăști a-ți schimba viața.⁴⁵

De aceea și experiența patristică ne învață cu înțelepciune că sfînt este cel ce se ridică neîncetat.

⁴⁴ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

⁴⁵ Arhim. Cleopa Ilie, *Ne vorbește Părintele Cleopa*, vol. 2, Ediția a II-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, Mănăstirea Sihăstria - 2004, pag - 9.

În paralel cu lupta cea bună, să luăm întotdeauna ca aliat în lucrarea pocăinței rugăciunea în gând: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă pe mine, păcătosul.

g) Continuu

Pentru a avea roade în viața duhovnicească, este necesară de așa apropiere de Taina Spovedaniei, nu doar în cazul săvârșirii unui păcat grav. Din spovedania regulată izvorăsc, după Sfântul Nicodim Aghioritul, multe lucruri bune.⁴⁶

Spovedania nu este legată de termen sau de soroace anumite din cursul anului. Putem alerga la duhovnic ori de câte ori și când simțim nevoia.⁴⁷

În cazul epidemiei de păcate care domnește astăzi nu putem spune că spovedania în ce patru posturi este pre deasă.⁴⁸

Spovedania nu trebuie făcută formal. Există o mulțime de oameni care nu sunt conștienți de actul spovedaniei sau nu sunt sinceri și merg și ei de ochii lumii sau dintr-un reflex condiționat la preot să se spovedească. Ajungând la preot nu spun mai nimic, nu au nici o căință pentru greșelile pe care le-au făcut, nu realizează că sunt în fața lui Dumnezeu și că se petrece o Taină mare în acel moment. Acei oameni merg la Spovedanie dintr-un formalism și se spovedesc formal. Efectul este același, deoarece se cunoaște că atunci când te ostenești primești un rezultat, pe loc sau mai târziu. Iar dacă nu te ostenești real, ci te faci doar că te ostenești, cazi în păcatul vicleniei, șireteniei. Pe om poți să-1 înșeli, însă pe Dumnezeu niciodată.

⁴⁶ <http://www.crestinortodox.ro/diverse/ce-este-cum-trebuie-facuta-spovedania-69645.html>

⁴⁷ Arhim. Cleopa Ilie, Călăuză în credința ortodoxă, Ediția a IV-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2007, pag - 286.

⁴⁸ Danion Vasile, Ortodoxia Calea Adevărului, Chișinău, 2010, pag. - 132.

Spovedindu-se în acest fel, nu primesc nici iertare de la Dumnezeu și în plus păcătuiesc pentru acel formalism de ochii lumii. În asemenea situație se găsesc chiar și acei creștini care merg la biserică regulat, însă fără nici o simțire duhovnicească. Esența Spovedaniei și efectul ei nu constau într-o Spovedanie regulată și stereotipă, ci dimpotrivă într-o Spovedanie spontană ieșită din adâncul inimii, cu multă durere și părere de rău.⁴⁹

Și am putea spune că epitrahilul duhovnicului face să dispară orice influență demonică. „Îi vine de hac", cum se spune în popor.⁵⁰

- Pe cei care se spovedesc regulat nu îi îngrozește frica morții. Sunt mereu pregătiți, de vreme ce prin continua pocăință și-au curățit sufletul, și așteaptă în pace mutarea lor din lumea stricăciunii în fericirea raiului.

- Spovedania deasă este piedică a păcatului. Căci la gândul că iarăși se va umili înaintea duhovnicului (spunând din nou aceleași păcate) și că va primi canon, omul se luptă pentru a nu mai păcătui.

3. CANOANE ȘI EPITIMII

Unul din semnele adevăratei pocăințe este gândul hotărât al penitentului de a-și îndrepta viața pe viitor și dorința de a primi și îndeplini orice canon I-ar da preotul care-I este duhovnic. Drept canon se prescriu de obicei: rugăciunea particulară deasă, un anumit număr de mătăanii; obligația de a lua parte la slujba bisericească în toate

⁴⁹ Protos. Ioachim Pârvulescu Stareț al Sfintei Manastiri, Lainici-Gorj, Sfânta Taina Spovedaniei pe înțelesul tuturor, Manastirea Lainici - Gorj, 2000, pag. -28.

⁵⁰ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

zilele, milostenii, post și ajunare în afară de posturile rânduite, călătorii la mănăstiri și la locuri sfinte; îndepărtarea de la Sfînta Împărtășanie pentru o vreme mai lungă sau mai scurtă, citirea de cărți religioase și altele, pe care înțelepciunea duhovnicului le-ar afla potrivite cu scopul unei mărtusiri bune și folositoare.⁵¹

Canonul reprezintă un instrument spiritual pentru îndreptarea vieții. Spre deosebire de sfatul duhovnicesc, canonul reprezintă un mijloc pozitiv mai dur dar necesar pentru continuarea pocăinței; este de fapt însuși începutul îndreptării. Este în fond un tratament medicinal curativ pentru regenerarea organismului moral, adică al conștiinței și al voinței; este ca o ordonanță medicală care impune obligații și interdicții cuprinzînd în sine o notă de certare, de unde canonul se mai numește și epitimie, adică certare sau pedeapsă.

Deci, epitemiile nu sunt o pedeapsă ci ele sunt, mai curînd, acea perioadă de timp care lucrează în folosul celui ce se pocăiește. Timpul, desigur, este o noțiune relativă, el poate fi lung sau scurt, aceasta fiind doar un fel de a spune, deoarece totul se face prin harul Domnului, rugăciunile duhovnicului și prin strădania celui ce se pocăiește. Sigur că lungimea acestui timp poate fi redusă la minimum sau chiar să lipsească cu desăvîrșire, așa cum ne confirmă multe dintre viețile sfinților și relatările din Pateric, dar acestea sunt cazuri aparte. Sfîntul Sisoe cel Mare, cît și alți Părinți fiind întrebați de cît timp este nevoie pentru ani se ierta un păcat, au răspuns că e de ajuns și o zi, altădată chiar și un suspin, dacă el este sincer. Acesta este și cazul tîlharului de pe cruce, care a dobîndit mîntuirea în ultimele clipe ale vieții sale. Totuși nu toți oamenii arată pocăința celor descriși în patericuri, nu toți sunt ca Maria Egipteanca sau ca Moise Arapul. De aceea e nevoie de timpul despre care vorbim, pentru ca omul să se înzdrăvenească după boala sa, care este păcatul de care se leapădă. Rănile păcatelor lasă în

⁵¹ <http://www.scribd.com/doc/16175461/Curs-Pastorala-Sem-2-Anul-III-2009>

suflet urme, tot așa cum lasă urme rănilor fizice pe trup. Ele au nevoie de tratament și acest tratament este canonul rânduitor de duhovnic, care este ca ghipsul pentru piciorul rupt sau ca fierul încins cu care în vechime se cauterizau rănilor. Așa cum tratamentul este diferit în funcție de boală, așa și canoanele sunt diferite, în corespundere cu gravitatea păcatului, dar mai ales de caracterul și trecul omului.⁵²

Grija duhovnicului este să dezrădăcineze egoismul - acest cancer duhovnicesc - din sufletul credinciosului și să-l exerseze pe acesta în smerenie. Smerenia nu doar atrage harul lui Dumnezeu, dar asigură și sănătatea sufletească. Dimpotrivă, înălțarea de sine umple sufletul de complexe, îl împinge către stări bolnăvicioase, îl conduce direct la demonizare.

"De va vrea omul, de dimineață pînă seara poate ajunge la desăvîrșire"⁶⁹, spune Sfîntul Antonie cel Mare, învățîndu-i pe ucenicii săi puterea pocăinței. După cum, de asemenea, într-o singură zi poate cădea ca un fulger, precum Lucifer.⁵³

Paul Evdokimov vede și el în epitimie un exercițiu de căință și nu o pedeapsă. "Ea este o doctorie, iar părintele duhovnic caută raportul organic între cel bolnav și mijlocul de vindecare. Scopul epitimiei este să-l pună pe penitent în niște condiții noi, în care nu mai este ispitit de păcat".⁵⁴

Penitentul nu-i în măsură să-și prescrie singur medicamentul necesar. Acest lucru îl face preotul în numele lui Hristos. "Duhovnicului i se cere, spune Părintele Staniloae, să fie în stare, prin citiri de cărți duhovnicești, prin urmărirea diferitelor procese sufletești, prin

⁵² Episcop Dorimedont, Cine este doctorul conștiinței, în rev. Orthodoxia, anul II, decembrie 2003 nr. 11, pag - 48.

⁵³ Arhim. Atanasie Anastasioiu, Spovedania Îndrumar, Editura Sofia, București, 2004, pag - 35.

⁵⁴ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

experiența, nu numai să dea cu o anumită siguranță sfaturile cele mai eficiente, ci să le argumenteze în fața penitentului, ca acesta să se lase convins să le urmeze".⁵⁵

Ioan Postitorul, patriarhul Constantinopolului (580-595), care a alcătuit slujba spovedaniei, pe care, cu mici modificări, o avem în Molitfelnic astăzi, îndulcește asprimea canoanelor, ținând seama de dispoziția sufletească a penitentului și de alte mijloace de asceză pe care și le asuma. Anii care s-au scurs de la părăsirea păcatului se scad din canon și dimpotrivă, dacă păcatul se repetă, se reia canonul de la început. "Socotește și aceasta, îl sfătuiește Molitfelnicul pe preot, ca de se va afla acel om (care se spovedește) cu buna cucernicie și va veni în toate zilele să facă metanii după putință, să-i ierți un an din numărul anilor ce l-ai oprit să nu se împărtășească; și de va vrea să facă milostenie după putere, să-i.. ierți și alt an. De va posti miercurea și vinerea, după porunca Sfinților Apostoli, să-i ierți și alt an. De va vrea să postească și luna, să-i lași și alt an. De va fi de vîrstă mai jos de 30 de ani, să-i lași și alt an. De va fi mai jos de 20 de ani, să-l canonisești mai puțin. Iar de va vrea să se pocăiască de păcate și va vrea să se facă călugăr, atunci să-i ierți a treia parte din canon. De va vrea să meargă în mănăstire de obște, să-i lași jumătate de canon. Iar de va cădea după ce a luat chipul călugăriei, atunci să le facă toate deplin".⁵⁶

Canonul de pocăință, care îl ajută pe om să-și tămăduiască; rana sufletului, trebuie înțeles în duhul și nu în slova lui. De aceea, Sfântul Ioan Postitorul se argumentează atunci cînd scade timpul de canonisire: "Că scurtăm noi anii de pocăință, după cum cred, nu va părea lucru nesănatos celor cu dreaptă socotință, nici la marele Părinte Vasile, nici la cei mai vechi dintre Părinții noștri, nu stă hotărît pentru cei ce păcătuiesc, vreun post sau priveghere, sau număr de metanii mari, ci

⁵⁵<http://sfvasile.blogspot.com/2010/03/duhovnicul-si-duhovnicia.html>

⁵⁶ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

numai îndepărtarea de la Sfințita Cuminecare. Noi am socotit că trebuie - pentru cei ce se pocăiesc cu adevărat și sunt gata să-și pună la încercare trupul cu o viețuire aspră și să ducă, cu recunoștință, un trai potrivit răutății de mai înainte - să le măsurăm în schimb, împuținarea timpului de pocăință, pe măsura înfrînării lor. Astfel, dacă cineva se învoiește să nu bea vin în anumite zile, am hotarat și noi să-i scădem un an din timpul de canonisire hotărât de Părinți pentru păcatul lor. Tot astfel, dacă făgăduiește să se înfrîneze de la carne pentru o vreme, precum și de la branză și ouă, sau pește, sau untdelemn, noi am socotit să-i mai scădem un an."⁵⁷

Postul la rîndul său, are menirea să ne descătușeze de sub robia patimilor. Iar faptele bune, în special milostenia, au rostul să ne scoată din preocuparea egoistă de noi înșine și să ne deschidă înspre Dumnezeu și aproapele. "Aripile milosteniei, spune Sfântul Ioan Gură de Aur, sunt puternice; ele străbat aerul, depășesc luna, se ridică dincolo de razele soarelui, merg pînă la ceruri. Ea nu se oprește aici: străbate însuși cerurile, lasă în urmă cetele îngerești, corurile arhanghelilor și puterile superioare și vine să se prostearna în fața lui Dumnezeu".⁵⁸

Deschiderea față de Dumnezeu înseamnă și deschiderea față de aproapele, fiindcă Hristos se identifică cu semenul nostru aflat în lipsa și necaz. Epitimia are și un caracter reparatoriu. Hotului i se va da canon să restituie bunurile furate.

Sfântul Nicodim Aghioritul ne spune că femeii ce a avortat trebuie să i se dea canon să crească un prunc sarac (daca are mijloace), ucigasul unui cap de familie să-și împartă averea cu văduva acestuia și

⁵⁷ <http://www.scribd.com/doc/16175461/Curs-Pastorala-Sem-2-Anul-III-2009>

⁵⁸ <http://www.ioanguradeaur.ro/>

cu copiii orfani; să se roage și să facă pomeni prentu sufletul celui ucis și aspra nevoița.⁵⁹

Scopul canonului este acela de a-l smulge pe om din obiceiul rău, de a-l tămădui de patimă, de a-l ajuta să se smulgă din cele potrivnice firii și să facă lucrurile cele firești, de a se lepăda de diavolul și a se reuni cu Dumnezeu.

"Întrebat-au unii, pe avva Sisoie, zicînd: de va cadea un frate, n-are trebuința să se pocăiască un an? Iar el a răspuns: aspru este cuvîntul. Iarăși au întrebat: dar șase luni? Și iarăși a zis: mult este. I-au zis atunci: deci de va cadea fratele și va afla îndata că se face pomană, intra-va și el acolo? Le-a zis lor bătrînul: nu, ci are trebuință să se pocăiască cîteva zile. Căci cred lui Dumnezeu, ca din tot sufletul dacă se va pocăi unul ca acesta și în trei zile îl primește pe dînsul Dumnezeu."⁶⁰

Drept aceea, cel ce arată știința doctoricească în privința sufletului, mai întîi trebuie să cerceteze starea celui ce a păcătuit și dacă înclină spre sănătate sau dimpotrivă, cheamă la sine însăși boala prin năravurile sale; să vegheze cum se îngrijește în vremea aceasta de întoarcerea sa și dacă nu se împotrivește doctorului, și vătămarea sufletului oprește din pricina folosirii doctoriilor puse asupra ei, și astfel să se măsoare milostivirea după vrednicie.⁶¹

Așadar trebuie ca noi să le știm pe amîndouă, și pe cele ale asprimii și pe cele ale obiceiului, dar să urmăm chipul cel mai îndatinat,

⁵⁹ <http://www.scribd.com/doc/16175461/Curs-Pastorala-Sem-2-Anul-III-2009>

⁶⁰ Patericul Egiptean, Chișinău, 2007, pag – 190.

⁶¹ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

la cei care nu primesc asprimea, precum ne învață pe noi Sfântul Vasile.⁶²

Referitor la acest lucru Sfântul Nicodim Aghioritul scrie: "Am spus să se mărturisească des și prea cinștiții patriarhi și arhieriei și duhovnici și preoți, ca să părăsim obiceiul prea rău, care domnește în multe locuri, ca asemenea sfințite fețe să nu se spovedească. Într-adevăr mă minunez din ce pricină se îndeamnă să facă aceasta. Dacă, pe de o parte, socotesc că ei nu fac păcate, să mă ierte, dar socoteala aceasta a lor este greșită, fiindcă Evanghelistul Ioan strigă: Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine (1 Ioan 1, 8). Pentru aceasta, prea sfințiți părinți, mă închin vouă și vă rog, pentru dragostea lui Dumnezeu, să vă spovediți des, și să nu dați o rea pildă mirenilor, să nu se spovedească nici ei".⁶³

De acest lucru este preocupat și mitropolitul Petru Movilă în "Mărturisirea de credință", precum și Simeon al Tesalonicului. Dezlegarea este ultima etapă, ultimul moment al Tainei Pocăinței. După ce duhovnicul l-a ascultat pe penitent și i-a recomandat canonul de pocăință, potrivit bolii sale sufletești. Îi dă dezlegarea. Aceasta poate fi condiționată, în cazul păcatelor mari, de împlinirea canonului, sau poate fi chiar amânată.⁶⁴

De obicei i se cere penitentului promisiunea de a-și îndeplini canonul, inclusiv de a nu se împărtăși o vreme, dacă e cazul; exprimarea sinceră a părerii de rău, și făgăduința de a se stradui să nu

⁶² Vasile Miron Arhim. Lect. dr., Taina Sfintei Spovedanii, Miloc de Pastorație Individuală și piatră de hotar în îndreptarea sufletească a credinciosului, în rev. Studii Teologice, Seria a II-a, anul LVI, Nr. 3-4, Iulie-Decembrie, București- 2004, pag. 68.

⁶³ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

⁶⁴ http://www.univ-ovidius.ro/stiri-si-noutati/downloads/rezumat_motoc.pdf

recidiveze. Apoi i se administrează dezlegarea: "Stăpîne Doamne, Dumnezeule, Cel ce ești mîntuirea robilor Tăi, Milostive, îndurate și îndelung-Răbdătorule, Căruia îți pare rău de răutățile noastre și nu voiești moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu, însuși și acum milostiveste-Te asupra robului Tău (N) și-i da lui chip de pocăință, iertarea păcatelor și dezlegare, iertîndu-i lui toată gresala cea de voie și cea fără de voie. Împacă și-l unește pe dînsul cu sfînta Ta Biserică în Iisus Hristos, Domnul nostru, cu Care împreună Ți se cuvine stăpînire și mare cuviința în veci. Amin".

Desigur, cea mai dificilă problemă ramîne aceea a primirii la Dumnezeiasca Euharistie, deci a împărtășirii cu Hristos, cu viața Lui și a rămîne astfel mădular viu al Bisericii. Dacă păcatul subțiază legătura, se va harului care curge din "vița în mladița" pînă la riscul ca mladița să se usuce ... (Ioan XV, 1-7), mărturisirea, căința, dezlegarea, deschid din nou calea, ușa harului.⁶⁵

Mai trebuie menționat că eficiența recomandărilor date de duhovnic atîrnă în mare măsură de trăirea duhovnicului însuși în conformitate cu ele. El nu va avea autoritatea să ceară penitentului înfrînări pe care el însuși nu le observă. De aceea se spune în sfaturile date duhovnicului în Euhologiu: "Cel ce ia asupra sa sarcina cea grea a duhovnicului, dator este să se facă chip și pildă tuturor, cu înfrînarea, cu smerenia, cu lucrarea a tot felul de fapte bune, rugându-se în tot ceasul lui Dumnezeu ca să i se dea lui cuvîntul înțelegerii și al cunoștinței, ca să poată îndrepta pe cei ce năzuiesc către dînsul. Mai întîi de toate dator este să postească întîi el însuși miercurea și vinerea peste tot anul, după cum poruncește dumnezeiasca pravilă, ca pe temeiul faptelor bune ce le are el să poată porunci și altora să le facă. Fiindcă de va fi el însuși fără învățătură și neînfrînat și iubitor de

⁶⁵ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

dezmierdări, cum va putea învăța pe alții faptele cele bune? Sau oare cine va fi atât de nepriceput încât să-l poată asculta în cele ce zice el, văzându-l pe dînsul fără de rînduială; sau bețiv fiind el, cum poate să învețe pe alții să nu se îmbete?... Unul ca acela, cu pravila se va pedepsi, ca un călcător de dumnezeiești canoane. Pentru că nu s-a păgubit numai pe sine, ci și pe toți cîți s-au mărturisit la el. Căci sunt nemărturisiți și toate câte a legat și a dezlegat sunt nedelegate”, după unele canoane ale Sinodului din Cartagina.⁶⁶

3.1.Sfînta Taină a Spovedaniei in lumina Sfintelor Canoane

Pentru primirea Sfintelor Taine ale Bisericii credincioșii trebuie să aibă o anumită pregătire și care constă „la vîrstnici în credința și simțirea propriei stări păcătoase și în dorința după ajutorul dumnezeiesc...”. De aceea, spovedania trebuie să fie făcută înaintea duhovnicului „cu smerenie, cu frică de Dumnezeu, cu sinceritate, cu precizie și fără exagerări”. Spre deosebire de Biserica Romano-Catolică, unde mărturisirea păcatelor ușoare nu este necesară, deși este recomandată în ultima vreme, în Ortodoxie credincioșii sunt datori să mărturisească toate păcatele săvîrșite de la ultima spovedanie.

În ceea ce privește vîrsta primitorului, aceasta diferă de la o perioadă istorică la alta. Avînd ca bază Sfintele Canoane, teologii arată că prima mărturisire la Taina Spovedaniei „trebuie să înceapă la vîrsta de 7 ani, ceea ce corespunde cu practica actuală a Bisericii”.⁶⁷

În vremurile noastre, potrivit rînduiei canonice statornicite de Tradiția Bisericii, Taina Spovedaniei se administrează în mod obligatoriu înainte de Sfînta Euharistie, începînd de la vîrsta de 7 ani,

⁶⁶ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag - 95.

⁶⁷ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

potrivit Canonului 9 Apostolic. Ținînd seama că de la această vîrstă există și în rîndul copiilor „o înțelegere rațională a responsabilității pentru păcatele săvîrșite”.⁶⁸

Sfinții Părinți recomandă cu insistență pentru progresul duhovnicesc al creștinilor, practicarea postului atît cel de bucate cît și cel de păcate, în vederea înfrînării poftelor și crearea unei stări de liniște și concentrare pentru rugăciune. Postul este recomandat penitenților deoarece este „un colaborator de seamă al înțelepciunii”. Totodată, postul are rolul „să descătușeze credincioșii de sub robia patimilor”. Canonul 19 al Sinodului al treilea local de la Gangra, anul 340 anatemizează creștinii care nu respectă posturile rînduite de Biserică. Dispozițiile Canonului 69 Apostolic prevăd obligația clerului și a laicilor de a posti, iar prin neîmplinirea acestei îndatoriri atât clericii cît și laicii sunt pedepsiți: „Dacă vreun episcop, presbiter, diacon, citeț sau cîntăreț, nu postește Sfînta patruzecime a Paștilor, sau miercurea sau vinerea, să se caterisească, afară numai dacă ar fi împiedicat de slăbiciunea trupească, iar dacă ar fi laic să se afurisească”.⁶⁹

Tot în acest sens au fost rînduite și canoanele 29, 56, 89 Trulan; 19 Gangra; 49, 50, 51 Laodiceea;⁷⁰ 1 Dionisie Alexandrinul, 15 Petru Alexandrinul; 8, 10 Timotei Alexandrinul ș.a.⁷¹ Canonul 69 Apostolic arată în legătură cu posturile de peste an și obligativitatea și felul Ținerii acestora de către clerul bisericesc și de credincioși.

Prin administrarea corectă a Tainei Sfintei Mărturisiri duhovnicul contribuie la îndreptarea și însănătoșirea celui care părăsește păcatul și prin pocăință se întoarce la Dumnezeu. De altfel, ca săvîrșitor văzut al Sfințelor Taine, duhovnicul este organul prin care Dumnezeu

⁶⁸ http://www.canoaneortodoxe.net/can_apost.html

⁶⁹ http://www.canoaneortodoxe.net/indrum_can.html

⁷⁰ http://www.canoaneortodoxe.net/can_sin_locale.html

⁷¹ http://www.canoaneortodoxe.net/can_sf_parinti.html

împărtășește credincioșilor harul său. Un duhovnic adevărat este acela care, ca adevărat doctor duhovnicesc, aduce vindecarea bolilor fiilor duhovnicești. Dintre numeroasele canoane care fac referire la duhovnic și la activitatea acestuia, un loc de seamă îl ocupă Canonul 102 Trulan care scoate în evidență măiestria de care trebuie să dea dovadă duhovnicul în legătură cu aplicarea epitimiilor celor care încălca legea morală și canonică a Bisericii. Teologii ortodocși sunt de părere că mustrea duhovnicului trebuie să fie făcută cu multă delicatețe și blîndețe și aceasta numai în situația de excepție potrivit îndemnului Sfîntului Apostol Pavel “Fraților, chiar de va cădea vreun om în vreo greșeală, voi cei duhovnicești îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blîndeții, luînd seama la tine însuși, ca să nu cazi și tu în ispită” (Galateni 6, 1)²⁸.

Sfîntul Vasile cel Mare prin Canoanele 3 și 4 sfătuiește pe duhovnic să chibzuiască întotdeauna cînd aplică epitimiile, să evite totodată pedepsele prea aspre sau aplicate în mod mecanic.⁷² Ca vindecător de suflete, părintele duhovnicesc trebuie el însuși să fie eliberat de orice patimă deoarece dacă “orb pe orb va călăuzi amîndoi vor cădea în groapă” (Matei 15, 14). Totodată, un duhovnic adevărat are sentimentul că el este mai păcătos decît cel care se spovedește. De altfel, pentru duhovnicul adevărat, viața și învățătura pe care o predică se află într-o armonie deplină.

Grija deosebită a Sfintei Biserici pentru a avea preoți și duhovnici buni a fost întărită prin Canoanele 25 Apostolic, 9 I Ecumenic 4, 21, 23, Trulan 3, 32, 51, 70, 82, 89, Vasile cel Mare și altele care stabilesc sancțiuni aspre celor care vor să ajungă preoți sau care au săvîrșit păcate grele după hirotonie. Pentru a fi un bun duhovnic, preotul

⁷² http://www.canoaneortodoxe.net/pdf/4.Canoanele%20Sfintilor%20Parinti/Canoane_Vasile_cel_Mare.pdf

trebuie să aibă permanent în vedere că preoția nu este o profesie, ci este o misiune.⁷³

O caracteristică de seamă a duhovniciei este aceea că un bun duhovnic este dator atât ca om cât și ca preot să se spovedească des deoarece preotul nu este scutit de slăbiciuni, căderi, de greșeli și de păcate inerente firii omenești.

Potrivit canoanelor și pravilelor Sfintei Biserici, dintre care amintim Canoanele 23 VI Ecumenic, 4, 29 Apostolic, 2 IV ecumenic, 22 Trulan 4, 5 Sinodul VII 7 Ecumenic, duhovnicul nu trebuie să primească bani pentru săvârșirea lucrărilor sfinte. Același lucru ne povățuiește Sfântul Antim Ivireanu în Pravila Bisericească și anume preoții să nu ceară bani la săvârșirea Tainelor și ierurgiilor.⁷⁴

În legătură cu administrarea corectă a Sfintelor Taine putem spune că în Biserica noastră ierarhii au fost întotdeauna cei care i-au îndrumat pe preoți și duhovnici să păstreze cu sfințenie învățătura dogmatică și canoanele Sfintei Bisericii și să săvârsească Sfintele Taine conform prescripțiilor dogmatice, canonice și liturgice. De asemenea, remarcăm faptul că dintotdeauna Întâistătătorii și ierarhii Bisericii noastre, prin activitatea cărturărească deosebită prin pravilioare, pastorale și alte lucrări canonic-pastorale au adus o contribuție prețioasă la dezvoltarea dreptului canonic.⁷⁵

Modul cum trebuie să procedeze duhovnicul în scaunul de mărturisire este

reglementat prin normele și prescripțiile canonice prevăzute în Canonul 12 I Ecumenic; 2, 5, 7 Ancira ; Canonul 102 Trulan; Canoanele 2, 3, 74, 84, 85 Vasile cel Mare ; 4, 5, 7, 8 Grigorie de Nyssa și altele.

⁷³ http://www.canoaneortodoxe.net/indrum_can.html

⁷⁴ http://www.canoaneortodoxe.net/indrum_can.html

⁷⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag - 98.

Mărturisirea în Biserica Ortodoxă este numai individuală și niciodată colectivă. De asemenea, în Canonul 85 Sfântul Vasile cel Mare îndeamnă episcopii Bisericii să stea ferm și categoric „în temeiul învățăturii Bisericii și a Sfintelor Canoane privind pe păcătoșii care nu se întorc de la păcatele lor avînd grijă a nu fi aduși împreună cu răutățile lor. În legătură cu aceasta, Sfântul Vasile cel Mare, are prin Canonul 3 al prescripțiunilor sale canonice, un adevărat îndreptar privind viața preotului și modul în care trebuie să săvîrșească Sfintele slujbe și îndeosebi Sfânta Liturghie. Prin acest canon, preoții sunt îndemnați să chibzuiască bine pe cine primesc la Sfînta Împărtășanie, potrivit rînduielelor Sfintelor Canoane.⁷⁶

O altă datorie de seamă a duhovnicului constă în păstrarea cu severitate a secretului spovedaniei. Încălcarea acestei mari obligații, este condamnată de Sinoadele Sfintei Biserici, între care se numără Canonul 132 Cartagina, 28 al Sfîntului Nichifor Mărturisorul și altele.

În ceea ce privește spovedania preoților cu toate că în Canoanele Bisericii nu se face referire directă, prin sancțiunile pe care le primesc preoții pentru săvîrșirea unor păcate grele, reiese în mod indirect necesitatea acesteia. În acest sens pot fi menționate Canoanele 25, 51, 53, 55, 65, 66, 69 Apostolice, Canonul 17 I Ecumenic, 10 VI Ecumenic, 4 Laodiceea 9, 20 Cartagina, 1 Ancira, 1, 9 Neocezareea, 32, 51 Sfîntul Vasile cel Mare, 8 Patriarhul Nicolae al Constantinopolului, 5 Sfîntul Grigorie de Nyssa, 10 Sfîntul Ioan Postnicul.⁷⁷

Rînduiala Sfintei Taine a Mărturisirii cuprinde rugăciunea de iertare, mărturisirea propriu-zisă a păcatelor, rugăciunea de dezlegare și punerea mîinilor pe capul penitentului, precum și epitimia dată pentru siguranța părăsirii definitive a păcatelor celor care se spovedesc. Credinciosul este dator să aibă căință puternică pentru păcatele

⁷⁶ http://www.canoaneortodoxe.net/indrum_can.html

⁷⁷ Ibidem.

săvârșite, dorință sinceră de întoarcere la Dumnezeu, iar mărturisirea să fie completă și fără să învinuiască pe alții în legătură cu păcatele săvârșite. Potrivit Canoanelor 8 I Ecumenic, 66 Cartagina, 49 Cartagina, rugăciunea de dezlegare se face de către preot prin punerea mâinilor pe capul celui care se spovedește.

În Biserica Ortodoxă rolul epitimilor este de îndreptare și vindecare, avînd deci un rol pedagogic și terapeutic, motiv pentru care, nu face parte din ființa Tainei. În legătură cu epitimia care se dă în Biserica Ortodoxă celor care se spovedesc, menționăm faptul că, în Biserica primară potrivit Canonului 39 Apostolic, aceasta era dată numai de către episcop și nu de preoți. Canonul 43 al Sinodului de la Cartagina acordă episcopului posibilitatea stabilirii timpului de penitență, precizînd că preotul doar în lipsa episcopului sau în caz de necesitate poate face acest lucru. Aceeași problemă a modului în care se stabilește epitimia după mărturisirea păcatelor înaintea duhovnicului este tratată și în Canonul 102 Trulan, Canonul 57 Laodiceea și altele, precum și în Canonul 6 al Sinodului de la Cartagina.⁷⁸

Prin epitimii, preotul duhovnic urmărește vindecarea rănilor lăsate de păcat și călăuzirea credinciosului pe drumul mîntuirii avînd grijă ca antidotul să fie opus păcatului. Sfinții Părinți au formulat și practicat în terapeutică spirituală principiul metodic „contraria contrariis curantur” (contrariu prin contrariu se vindecă) determinînd pe penitent în vederea vindecării, să practice virtutea opusă păcatului respectiv. În Biserica Ortodoxă epitimia nu este considerată ca făcînd din ființa Sfintei Taine a Mărturisirii așa încît aceasta poate fi scurtată de către duhovnic sau în anumite cazuri înlăturată complet, fără a influența eficacitatea Tainei. Deoarece canoanele Sfântului Vasile cel Mare au asprime mai mare față de celelalte, Părinții Bisericii au hotărît ca acestea să reprezinte limita maximă de pedeapsă bisericească pornind

⁷⁸ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>

de la un minim stabilit de duhovnic. Chiar Sfântul Vasile cel Mare în Canonul 3 arată că scopul epitimilor este să vindece boala penitentului, nu acesta să fie pedepsit. Rolul terapeutic al epitimiei este evidențiat și de canonistul bizantin Zonaras în comentariul său la Canonul 102 Trulan.⁷⁹ Duhovnicul trebuie să aibă ca scop „să aducă înapoi oaia cea rătăcită și pe cea otrăvită de către șarpe să o vindece și nu să o împingă prin asprime în prăpastia deznădejdei”. Întotdeauna duhovnicul trebuie să aibă în vedere să fie canonisit păcatul cel mai mare dintre cele mărturisite, iar oprirea de la Sfânta Împărtășanie, așa cum precizează Sfântul Nicodim Aghioritul se face socotind anii de împlinire a canonului de la care a părăsit săvârșirea păcatului. În cazul în care duhovnicul dă canon prea aspru pentru a-l îndrepta pe cel care a greșit în multe situații, în loc să-l ridice pe cel căzut poate face mai mult rău. Episcopul are deci dreptul potrivit Canoanelor 12 Ecumenic, 16 IV ecumenic, 102 VI Ecumenic, 2, 5, 7 Ancira, 6, 43 Cartagina, 3, 54, 74, 84, 85 Sfântul Vasile cel Mare, 4, 5, 7 Grigorie de Nyssa, 3 Sfântul Atanasie cel Mare, 3 Sfântul Ioan Postitorul, să scurteze timpul de penitență al credincioșilor care manifestă multă râvnă duhovnicescă și au o hotărâre fermă de a nu se mai întoarce la săvârșirea de păcate.⁸⁰

3.2. Dezlegarea de păcate

Faza ultima a Tainei este dezlegarea de păcate rostită de duhovnic. Acesta roagă pe Hristos să-l dezlege pe penitent, apoi adaugă și dezlegarea sa. Aceasta arată că cel ce iartă de fapt pe penitent în acel moment este Hristos; dar rugăciunea duhovnicului este aceea care aduce efectiv iertarea din partea lui Hristos. Venirea iertării prin rugăciunea preotului arată în același timp poziția smerită a preotului,

⁷⁹ <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>

⁸⁰ http://www.canoaneortodoxe.net/indrum_can.html

dar și necesitatea lui, ca rugător, pentru producerea iertării. Dezlegarea preotului, care se adaugă, este ca un fel de constatare a iertării date de Hristos, prin rugăciunea lui ca reprezentant autorizat al Bisericii și ca organ văzut prin care Hristos săvârșește Taina.⁸¹

În Taina aceasta nu există o altă materie decât mîna și epitrahilul preotului așezat pe capul penitentului, ca semn al trimiterii preotului de către Hristos și de către Biserică și al răspunderii așezate pe umerii lui. Prin trupul și prin veșmîntul lui liturgic vine harul lui Hristos asupra penitentului, cum curgea prin trupul și prin veșmintele Domnului în cei ce îi cereau ajutorul cu credință. În fond tot prin mîna preotului vine harul în ființa primitorului și în alte Taine printr-o materie.

Starețul Efrem Katunakiotul spune "Epitrahilul are mare putere prin el se face împăcarea omului căzut ,cu Tatăl, cu Ziditorul său."⁸²

Dar - dată fiind întrepătrunderea spiritual deosebită dintre duhovnic și penitent în această Taină, întrepătrundere în care e prezent Hristos însuși, în cursul mărturisirii penitentului și a sfătuirii lui de către preot - s-ar putea considera că această întîlnire intimă este materia prin care lucrează Duhul Sfînt în această Taină, ca Duhul comuniunii. Mîna și epitrahilul preotului așezate pe capul penitentului ar putea fi expresia și încoronarea văzută a acestei comuniuni spirituale care s-a realizat între ei, comuniune în care preotul este organul prin care vine Duhul lui Hristos, iar penitentul, cel în care pătrunde Duhul lui Hristos. Taina în general se arată și aici ca unitatea formată de doi sau de mai mulți în Hristos. Taină este și unitatea celor doi în căsătorie prin Duhul Sfînt chemat de preot. Căci numai în Dumnezeu cele multe pot fi una.

⁸¹ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București - 1997, pag - 90.

⁸² Ierom. Iosif Aghioritul, Starețul Efrem Katunakiotul, Editura Evaghelismos, București , 2004, pag-240.

Bibliografia:

1. Biblia sau Sfînta Scriptură, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
2. Antonie Plămădeală, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Sibiu, 1996.
3. Arsenie Papacioc Pr., Iată Duhovnicul, vol. II, Ediție alcătuită de Ieromonah Benedict Stancu, Editura Sofia, București, 2006.
4. Arsenie Papacioc Arhim., Mici îndemnuri spre mîntuire, Editura Sofia, București, 2009.
5. Cleopa Ilie Arhim., Ne vorbește Părintele Cleopa, vol. 2, Ediția a II-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, Mănăstirea Sihăstria – 2004.

6. Cleopa Ilie Arhim., Îndreptar de Spovedanie pentru mireni, preoți de mir și monahi, ediția a II-a, Editura EIKON, Cluj-Napoca, 2006.
7. Cleopa Ilie Arhim., Urcuș spre înviere, Editura Trinitas, Iași, 1992.
8. Cleopa Ilie Arhim., Călăuză în credința ortodoxă, Ediția a IV-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2007.
9. Constantin Platon Pr., Preotul – Omul dragostei, în rev. Tologie și viață, Serie nouă – Anul IX (LXXV), Nr.1-6, Ianuarie –Iunie, 1999.
10. Cuvinte Duhovnicești, vol I, Ediția a II-a, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor- 1992.
11. C. Erbiceanu, Învățătura bisericescă, în Biserica Ortodoxă Română, XVII,1893.
12. Danion Vasile, Ortodoxia Calea Adevărului, Chișinău, 2010.
13. Dumitru Stăniloae Pr. Prof., Mărturisirea Păcatelor și pocăința în trecutul Bisericii, în rev. „B.O.R.”, LXXIII (1955), nr. 3-4,1955.
14. Dumitru Stăniloae Pr. Prof. Dr., Teologia Dogmatică Ortodoxă, vol.3, Ediția a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București – 1997.
15. Efrem Filotheitul, Ne vorbește Starețul Efrem Filotheitul, Meșteșugul mântuirii, Omilii, traducere de Ieromonah Teofan Munteanu și Pr. Victor Manolache, Editura EGUMENIȚA, București, 2007.
16. Gheorghe Sima Drd., Lucrarea Sfântului Duh în Taina Pocăinței după Sfântul Simion Noul Teolog, în rev. Studii Teologice, seria a II-a, anul XLII, Nr. 3, mai-iunie,București,1990.

17. Ioan Gura de Aur Sf., Sfântul Grigorie de Nazians și Sfântul Efrem Sirul, Despre preoție, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
18. Ioachim Pîrvulescu Protos. Stareț al Sfintei Mănăstiri Lainici – Gorj, Sfânta Taină a Spovedaniei pe înțelesul tuturor, Mănăstirea Lainici – Gorj, 2000.
19. Irineu Pop Bistrițeanul, Preoția și arta pastorală, Editura Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 1997.
20. Iosif Aghioritul Ierom., Starețul Efrem Katunakiotul, Editura Evaghelismos, București , 2004.
21. Ioanichie Bălan Arhim., Ne vorbește părintele Arsenie, vol. II, Mănăstirea Sihăstria , 2004.
22. Ioan Șișmanian Ieroschimonahul, Duhovnic și ucenic, în rev. Lumea Monahilor, Nr 9, martie, 2008.
23. Isidor Todoran Pr. Prof. Dr., Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, Teologie Dogmatică, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1991.
24. John Chryssavgis, Reîntregirea sufletului, arta îndrumării duhovnicești, tradusă în limba română de Luminița-Irina Niculescu, Editura Cartea Ortodoxă, 2006.
25. Melchisedec Arhim., Adâncul Pocăinței, în rev. Lumea Monahilor, Nr. 21, 2009.
26. Nectarie de Eghina Sf., Despre Preoție, traducere din limba neogreacă de Parascheva Grigoriu, Editura Sofia, București, 2008.

27. Nicolae Fuștei, Creștinismul pe înțelesul tuturor, Chișinău, 2008.
28. Pastorație și misiune în Biserica Ortodoxă, Temetica pentru cursurile pastorale și de îndrumare misionară a clerului, conform hotărîrii Sfîntului Sinod nr. 572/1998, Editura PARTENER, Galați, 2007.
29. Petre Semen Pr. Prof. Dr., Un pas spre Dumnezeu - Sfînta Mărturisire, în „Teologie și Viață”, I (LXVII) (1991), nr.1-31991.
30. Rafail Noica Ierom., Duhovnicii Români în dialog cu tinerii, Editura Bizantină, București, 1999.
31. Simeon Noul Teolog Sf., Cele 255 de capete teologice și pactice, cap.46, în Filocalia, vol.VI,1977.
32. Sofronie Arhimandrit, Vom vedea pe Dumnezeu precum este, traducere din limba rusă de Ierom. Rafail Noica, tipărită cu binecuvîntarea I.P.S. Andrei, Arhiepiscop al Alba Iuliei, Editura Sofia, București, 2005.
33. Serafim Alexiev Arhim., Preotul, mijlocitor între pămînt și cer, traducere din limba bulgară de Gheorghită Ciocioi, Editura Sofia, București, 2007.
34. . Teodor M. Popescu Pr., Despre pocăință, în „Biserica Ortodoxă Română”, XCVIII (1980), nr. 5-6,1980.
35. Vasile Coman Episcopul Oradei,Slujind lui Dumnezeu, slujim oamenilor, Editura Episcopiei Ortodoxe Române a Oradei,1984.
36. Vasile Miron Arhim. Lect. dr., Taina Sfintei Spovedanii, Miloc de Pastorație Individuală și piatră de hotar în îndreptarea

sufletească a credinciosului, în rev. Studii Teologice, Seria a II-a, anul LVI, Nr. 3-4, Iulie-Decembrie, București- 2004.

Surse din Internet:

37. <http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/administrarea-sf-taine-pocaintei-69939.html>
38. <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/dogma/taina-marturisirii-parintele-constantin-galeriu-68935.html>
39. <http://www.crestinortodox.ro/dogmatica/sfintele-taine/etapele-tainei-spovedaniei-69149.html>
40. <http://sfvasile.blogspot.com/2010/03/duhovnicul-si-duhovnicia.html>
41. http://www.canoaneortodoxe.net/can_apost.html
42. http://www.canoaneortodoxe.net/can_sf_parinti.html
43. http://www.canoaneortodoxe.net/pdf/4.Canoane%20Xfinților%Parinți/Canoane_Vasile_cel_Mare.pdf
44. http://www.canoaneortodoxe.net/indrum_can.html
45. <http://www.ioanguradeaur.ro/>